

Dugac, Ž., Pećina, M. (ur.). *Andrija Štampar : Dnevnik s putovanja 1931.-1938.* Zagreb, 2008. 839 str.

Teško da bi se našao bolji povod za prvo objavljivanje dnevničkih zapisa dr. Andrije Štampara (1888-1958) od onoga kojeg je vremenska zakonitost nametnula 2008. godine. Tada se, naime, navršila 120. obljetnica njegova rođenja, 50. obljetnica smrti, kao i 60 godina od utemeljenja Svjetske zdravstvene organizacije čiji je Štampar bio osnivač. Bila je to prilika da se javnost ponovo podsjeti na život i djelovanje ovog našeg istaknutog liječnika, stručnjaka za socijalnu medicinu i higijenu, te svestranog organizatora javnog zdravstva. Osim prigodne izložbe koju je tada priredio Hrvatski državni arhiv, u godini trostrukih Štamparovih obljetnica također se izdvojio i ovaj opsežni izdavački pothvat objavljen u zajedničkoj nakladi HAZU, Škole narodnog zdravlja „Andrija Štampar“, Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i nakladnika *Srednja Europa*.

Štamparov dnevnik, koji čini sastavni dio njegovog osobnog arhivskog fonda što se čuva u Hrvatskom državnom arhivu, nastao je između 1931. i 1938. kada je Štampar u svojstvu stručnjaka Zdravstvene organizacije Lige naroda i Rockefellerove zaklade proputovao velik dio svijeta (Europu, SAD, Kanadu, Rusiju i Daleki istok), proširujući svoja znanja o javnom zdravstvu, a istovremeno pomažući tamošnjim vlastima u suzbijanju zaraza i osmišljavanju socijalnog i zdravstvenog programa. Vremenski okvir Štamparovog dnevnika već je sam po sebi zanimljiv, budući je obilovao brojnim povijesnim zbivanjima kojima je Štampar svjedočio i uslijed kojih je marljivo ispisivao dnevničke stranice: od uspona nacifašizma u Europi, japansko-kineskog rata, staljinizma u Sovjetskom savezu i talijanske agresije na Etiopiju. Protagonisti Štamparovih zapisa protežu se preko cijele stratifikacijske piramide zemalja koje je posjetio, pa tako, osim onovremenih predsjednika, ministara, diplomata i znanstvenika, svoje istaknuto mjesto imaju i 'mali' ljudi s brigama i kušnjama svakodnevice usko povezane s preventivnom medicinom za koju se Štampar osobito zalagao. Jednako tako, dnevnik progovara i o svom autoru, plemenitosti njegove duše i njegovoj obitelji.

Urednici su ovo izdanje priredili na više od 840 stranica teksta, od kojih Štamparov dnevnik razumljivo obuhvaća najveći dio. Posebno je pohvalan trud priređivača da dnevnik učine dostupnim u dvije inačice, na dva različita medija.

Tiskana inačica donosi dnevnik Andrije Štampara u jezično osuvremenjenom stilu današnjice, bez onih dijelova koje su autori smatrali nezanimljivima ili koji su se ponavljali, kao i bez stvarateljevih statističkih podataka. Prema vlastitom nahodanju, priređivači su tekst tiskane inačice dnevnika podijelili na devet cjelina, razgraničenih prema područjima Štamparovih putovanja (Put u SAD i Kanadu; Prvi put po Dalekom istoku; Put u Tursku i Bugarsku; S puta po Španjolskoj; Drugi put na Dalekom istoku; Treći put na Dalekom istoku; U SSSR-u: Novo putovanje po Europi; U Americi). S ciljem isticanja vremenskog i prostornog konteksta, tekst dnevnika upotpunjen je bilješkama i odabranim fotografijama koje je Štampar snimao na svojim putovanjima. Na taj su se način nastojale ukloniti prepreke zadane činjenicom što Štampar nije dosljedno datirao svoje dnevničke zapise i ukazati na neke od istaknutih osoba koje se spominju u tekstu. Dodatnu zaokruženost priređivači su postigli predgovorom i uvodnim tekstom kojeg pod naslovom *Svijet kao domovina: Andrija Štampar i njegova*

*međunarodna aktivnost tridesetih godina XX. stoljeća*, potpisuje dr. sc. Željko Dugac, viši znanstveni suradnik pri Odsjeku za medicinske znanosti Zavoda za povijest i filozofiju znanosti HAZU. Autor u njemu, na temelju objavljene literature i arhivskog gradiva daje ne samo nužan uvid u život i znanstveno djelovanje A. Štampara, već istovremeno precizno ocrtava i uzroke koji su Štampara nagnali da postane svjetski putnik, zajedno s tijekom i postajama te njegove višegodišnje putničke epopeje. Radi boljeg razumijevanja ovaj tekst pruža i osnovne informacije o Štamparovoj pokretačkoj snazi u vidu bitnih značajki njegove liječničke filozofije za koju se zalagao u svom dugogodišnjem praktičnom radu. Na kraju knjige, osim popisa ilustracija nalaze se i uvijek dobrodošla kazala osobnih imena i geografskih pojmova.

Uz ovu tiskanu inačicu dolazi i izdanje na CD-u. Ono donosi Štamparov dnevnik u integralnoj nelektoriranoj i neuređenoj verziji teksta u pdf i Microsoft Word formatu. Na taj način javnosti je dan na korištenje cjelovit tekst Štamparovog dnevnika, s olakšavajućom opcijom računalnog pretraživanja i brze navigacije, što će svakako biti korisno istraživačima. Opravdanost CD izdanja dodatno je potvrđena gotovo četverominutnim crno-bijelim filmom snimljenim tijekom Štamparova putovanja po Kini 1936, u kojem pisac dnevnika nakratko 'oživljuje' pred očima gledatelja.

Zaključno se može istaknuti da ova objava Štamparovog dnevnika predstavlja ne samo prikladno posthumno priznanje čovjeku kojega je Luj Adamič ovjenčao nazivom *Herkul 20. stoljeća*, nego i nezaobilaznu literaturu za sve one koje zanima život i djelovanje Andrije Štampara.

Marijan Bosnar

Lisičić, V. *Pisma kažu... Rukopisi na francuskom jeziku u ostavštini grofova Zrinskih*. Zagreb : Srednja Europa, 2009.

Vesna Lisičić autorica je knjige *Pisma kažu...Rukopisi na francuskom jeziku u ostavštini grofova Zrinskih*, tiskane 2009. u Zagrebu u izdanju Srednje Europe. Iako bi biografski podaci izneseni na kraju knjige (autorica je diplomirala francuski jezik i književnost i talijanski jezik te magistrirala iz područja opće lingvistike), povezani s naslovom u kojem se ističe da je riječ o rukopisima na francuskom jeziku, mogli sugerirati čitatelju da će kao predmet autoričinog zanimanja biti proučeni samo s filološkog i(li) lingvističkog aspekta, riječ je o djelu koje u sebi jednako obuhvaća kako ono filološko tako i kulturno-povijesno, međusobno ih prožimajući i tvoreći od njih skladan i potpun prikaz. Već pregledom sadržaja ta raspodjela na filološko i kulturno-povijesno može se lako uočiti: nakon kratkog uvoda, u kojem će autorica ukratko iznijeti razloge zbog kojih je bilo nužno prikazati povijesni kontekst, poteškoće s kojima se susrela pri proučavanju rukopisa i metodu svoje jezične obrade tekstova, slijedi popis četiriju poglavlja od kojih je prvo posvećeno povijesnom okviru, a preostala tri jezičnoj analizi rukopisa (*Jeziči na dvorovima Zrinskih i Frankopana, Rukopisi na francuskom jeziku, Analiza jezika u pismima zatečenima u ostavštini Zrinskih*).

S obzirom da se knjiga bavi rukopisima koji pripadaju fondu obitelji Zrinski (HR HDA 786. *Obitelji Zrinski i Frankopani*), što se čuva u Hrvatskom državnom arhivu, čini se prikladnim navesti nekoliko kratkih crtica o samom fondu i gradivu, koje